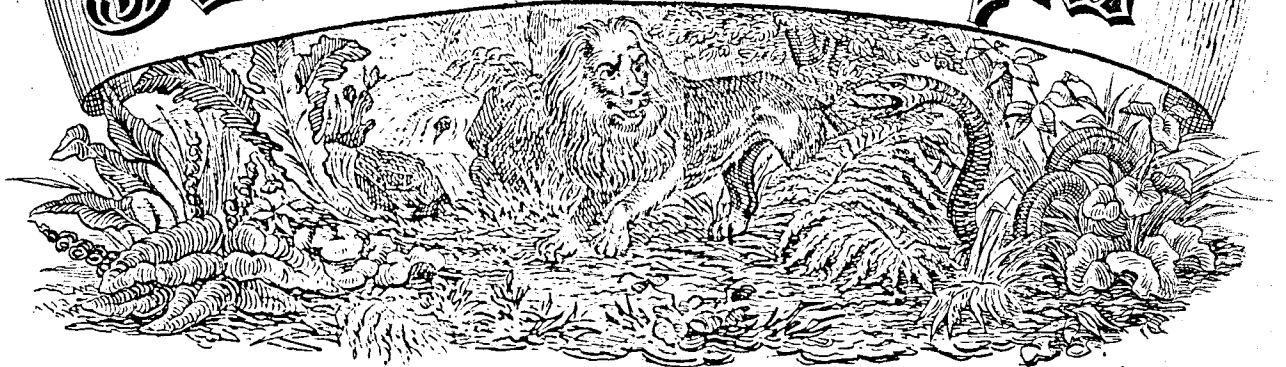

ЖИВЪ НАТЪРА

JURNAL

ПЕНТРЪ РЕШЪДИРЕА ШТИИЦЕЛОР НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ,
în toate clasele.

Pedigeatș
de

Profesor Doktor Ів. Ів. Баран.

№ 8.

(Англ. интѣл.)

Бскрпентѣ.

Февраріе 22, 1856.

Kompindepe: *Metamorfosele insekteleorș, apt. I.* — *Znada mi mirakulele ei.* — *Indostanș saș India opientalș a Mareș-Epitanieș.* — *Komsnikauisnș utinuisive miș.*

Metamorfosele insekteleorș.

Artikoluș 1.

Filosofuș antikș *Heraclitus* a zisș, kș 8-niversuș seamșnt kș 8nș rîș kșrgștorș ale kș-rșia atome neîncetăț se skimș, kș toate kș elș rșmine totș așela. — Asta este o sentinș adînkș kape esprimș printș'o imaçine ponșlarș o leșe fundamentaș a natșrei. Çine s. e. se 8itș astșzi la Dșnșre, kpede kș neste zeye anî o va rșsi totș așea, dar ana kape kșrșe a-kșmș înainte okîlorș nostri, niçî mșkarș neste o orș nș se va maî afla în lokșlș ei, fiindș kș rîșlș totș de 8na se aflș în mișkape. Din-trșnș 8oșș de rîș nșșș în pșmintș, ne 8rșmș se vorș face 8nișe de rîș; eatș o imenș metamorfosș saș skimșare a korșnșlș: dintș'8nș 8oșș

de rîș s'a fșkșț o plantș kș mșle 8nișe de rîș; asemenea mi dintș'o rîndș va emi 8nș ar-8ore mare, 8nș stejarș maiestosș kș ramșre, fșrșnze mi florî! Dar obșrvat-amș aiçî vrșnș sałș penede? Oare întș'o zi s'a fșkșț dintș'o rîndș 8nș stejarș? niçî de kșmș, kșçî lșkșrșri-le natșrei nș fakș sałș; din kontș, toatș esi-8tinga fiinșelorș, toatș vieaça 8niversușlș nș este ałș nimikș de kițș o desvoltare nesimșitș, perșlatș, însș neîncetăț în aktivitatea sa.

Așa dar *Metamorfosa* saș skimșarea korșnșlorș este o leșe fundamentaș a natșrei; totș lșkșrșlș çe esistș, esistș nșmaî pe temeizlș așestei leșî; niçî o fiinș materialș nș rșmine

zně minstě mьkarpě intp'o pozicišne neskimbatь.

Intp'adevtrьš este o nstere misterioasъ, mare, divinъ, askensъ in natъrъ Ńi kare iminide a manifesta neinchetatъ formele cele nъoi ale fiingelorъ, a nimici lъkrapъi че esistъ Ńi a nъne in lokъ-i a lъkъ kare n'a fostъ; ачestъ процесъ nemъrъunitъ, ачeastъ лъkrape neinchetatъ in dъrъ-nъnape Ńi pefачere, a datъ okazisnea la maî mъate sentinide filosofice foarte adinчi; аша filosofii antiчi аъ zisъ kъ moарtea e tatъlъ vie-dei; adekъ kъ, ka sъ eastъ o formъ nъoz de fiingide, tpebbe maî intiiš sъ se dъrame чеa vekiъ. Asta este Ńi adinkъlъ simuъ аъ fabъlei mitoloгиче pentръ *Saturnu* kare Ńi mъninъ konii; ачeasta va sъ zikъ kъ *timuslъ* (*Satzpъš* este zeitatea Ńi simbolъlъ timuъlъ), nimичente toate fiingele kapъi аъ emitъ din sîngъlъ sъš, adekъ kape s'a nъskatъ earъŃi in timuъ. Mitoloгичеa Indianilorъ kare vorbente de *Brama* (zeitate infinite, sъupemъ) la kare sîntъ sъnъŃi *Biuns* (prinчипъlъ dъrъnъnъtorъ) Ńi *Шиван* (prinчипъlъ penapatorъ) earъŃi kourinde ачeastъ idee adînkъ de nsterea kreatorъlъ infinite, kape se manifestъ (apatъ) in natъrъ prin neinchetatъ лъkrape de nimичipe Ńi de penapare.

Aчeastъ skimъape sađ metamopfose peregate, de Ńi se apatъ la toate fiingele organiche; adekъ la animale ka Ńi la plante, insъ in челъ maî mare gradъ o rъsimъ la animale. Apoi la animalele sъnerioape vivipare, kapъi naskъ nъi vii, rata desvolatъi in toate organelе lorъ, metamopfoza totъ nъ e аша de mare Ńi de vizibilъ ka la animalele ovipare, adekъ kapъi nъ naskъ nъi lorъ vii чi din oaz. Intp'adevtrьš че mare Ńi imensъ diferinuъ este intpe zně oš Ńi o rъinъ! Oлъ este zně лъkръ mortъ Ńi rъina este viъ, kъ simuipe, kъ miшkape; Ńi kъ toate ачестea rъina viъ a emitъ din oлъ ачела neinsъlъeuitъ nъ maî prin mizlokъlъ kъdъpei. In Eгintъ se nъnъ mii de oaz in niште kъntoare vine inkъlzite Ńi neste kite-va zile esđ nъi de rъinъ! Apoi sъ snapъemъ zně oš, oape o sъ rъsimъ akolo vр'o зpmъ de kapъ, de niчioape sađ de apini? Apъ nstera opъ че filosofъ din лъme sъ ne dea o esnъlъkacišne kъm a fostъ askensъ in oš fiingъ rъinei? Kъm a emitъ dintp'zně лъkръ atitъ de simnъ ka oлъ, o fiingъ atitъ de komplikatъ, kom-

nъsъ dintp'atita mъlгime de organe prekъmъ e rъina viъ? Nimeni Ńi niчi o datъ! Asta ne Ńi adъche aminte kъ in templele nъginilorъ veki, natъpa a fostъ presentatъ sъb firъpa znеi statse fememti nъmitъ *Isisъ*, a kъria faгъ a fostъ akonepitъ kъ zně vъlъ; sъb statse a fostъ sripisъ: „Niчi o minъ omeneaskъ n'a pidikatъ vъlъlъ međ!..

Noi fisiчi, filosofi, saniengii din лъminatъlъ sekolъ аъ 19-lea, kъ toate propesеле nekre-zste kape аmъ fъkstъ in toate utiingele natъrale, totъ sîntemъ inkъ denapte, Ńi foarte denapte d'a nstera ksteza a intpa in adinчimea misterelorъ natъpei! Kъ toate utiingъ noastръ, Ńi akъmъ stъmъ kъ okii inkremenitъ inainte ачестei firъpi antiche invelitъ a zeitъгii *Isisъ*, fъrъ a ne nstera vъkъpa d'a privi d'auroane fisionomica ei. Dintpe toate animalele, metamopfosele cele maî perfekte Ńi cele maî mirakъloase le rъsimъ la *Insekte*. Se vede kъ natъpa a аlesъ ачeastъ klasъ mikъ a fiingelorъ insъlъeuite, snpe a se apъta in toatъ strъlъvipea nstepii sale. Ачeste metamopfose sîntъ atitъ de intepesante, in kitъ sokoteskъ kъ opъ чine o sъ аibъ nъчere a азzi аiчi чева desupe dinsele.

Чеа maî mare parte a insekелorъ, kindъ esđ din oзъ, nъ seamъnъ niчi kъ nъrinгii lorъ, niчi kъ ачееа че аъ a deveni ele maî ne зpmъ, Ńi sîntъ sъnъse la niште skimъepъi foarte mapъ niнъ ажъnъ in stapea lorъ perfektъ Ńi desvoltatъ; ачeste skimъepъi sîntъ maî kъ seamъ kъnoskate in istoriea natъралъ sъb nъmipe de *Metamopfose*.

Metamopfosele insekелorъ se fakъ in nъnere prin tpeî perioade, adekъ: perioda *larcei*, perioda *nimfei* (бобълъi) Ńi perioda finalъ, *desvolatъ*, a insektei *perfekte*.

Dap ачeste metamopfose nъ sîntъ totъ de zna atitъ de mapъ la toate insektele, fiindъ kъ znеле atitъ se skimъ, in kitъ nъmaî sîntъ de kъnoskâtъ, ne kindъ la ателе, ачeste metamopfose nъ sîntъ аatъ nimikъ de kitъ kreшtereа apinilorъ kape аъ linsitъ niнъ акъmъ; de ачееа natъралisti le imnaptъ in *metamopfose komplekte* Ńi in *metamopfose inkomplekte*.

Insektele cele kъ metamopfose komplekte, totъ de zna аъ forma znopъ vermъ kindъ esđ din oзъ, Ńi in ачeastъ formъ se nъmeskъ *larce*;

atsnčí korpnaľ le este ľnřľ, moale, desnpř-
 uitiľ in tpeĩ-snpře-zeye anele desnpřuite žnľľ
 de aľľľľ; okii le sintľ simnľi, ba inktľ de mľte
 opĩ le ľinseskľ kľ toľľľ. — Dľne ye aľ řľmasľ
 kitiľ-ba timnľ in ayeastľ poziciľne mi aľ mi pe-
 tpekľtiľ mľte skimbęřĩ, atsnčí le inčene a kre-
 šte arinile ne sľb nele, mi dľne ayeasta inťř
 in periodoada nimfei. In toatľ ayeastľ a doxa pe-
 riodľ a viegei ľorľ, adektľ in toatľ stapea de
 nimfe pemĩnľ ayeate animale křpioase řľř mĩm-
 kare mi řľeskľ řľř ľľřimĩntľ. Nelea kare e-
 le o perďľ akřmľ, se řľřktľ mi se skimbęľ inťřnľ
 feľľ de koaľľ ovalľ (in forma žnľĩ oď), astľ-
 natľ pľetľľndenea in kare se aľľ insecta. Sintľ
 žnеле insecte akľřopa rogoanľ seamťnľ kľ ľa-
 šele žnľĩ kopĩľľ. Dar ne kĩndľ insectele sintľ
 inktľ in periodoada de ľarve, prin o nřoľ ľķřpare
 instĩktĩvľ, ľmĩ pľeřľeskľ žnľ akoneřimľ nentř
 o mare periodoatľ a viegei ľorľ de nimľľ, ľnsľ
 ayeatľ akoneřimľ ľľľ ľakľ din nĩnte řipe de mľ-
 tase kare le skotľ din řęřa ľorľ. Dľne ye in-
 sekta s'a akoneřitľ pľeřľľndenea, atsnčí ľmĩ in-

čene misterioasa sa desvoltare. Ořpanele sale
 čele din inťř se moaitľ, mi inčetiľ inčetiľ inčeniľ
 a-mĩ ľľa forma kľ kare ba pemĩnea, ešindľ-ĩ
 de sľb nele mi statopřĩčĩndľ-se in partea kor-
 pnaľĩ žnde trebęľe sľ pemĩľ. Dľne ye s'a sřĩ-
 uitiľ ayeastľ mare skimbęře, insecta ľmĩ ľeapľ-
 đľ maska sa, ľmĩ inťinde arinile mi ese ka o
 insectľ pľřfektľ.

Eatľ metamorfosa čea maĩ komplektľ. Din-
 inťřnľ verme miserabĩľľ kare se řľřařte ne pľ-
 mĩntľ, s'a řľřktľ o řĩnľľ pľřfektľ, strľľľčĩtľ, in-
 zestratľ kľ arinĩ kare le pľřřĩřľ sľřřĩndľ sľb
 volta senĩnľ a čeřľľĩ. Anoi mi kĩarľ misĩľnea
 čea ĩmportantľ de nemřřĩřea neamľľĩ (suegei)
 kare se řľřmeaľľ prin ĩmpřeřňare sekselorľľ,
 čar nľmaĩ insecta pľřfektľ este in stape a o
 ľače; ničĩ ľarva, ničĩ nimfa nľ se ĩmpřeřňľ,
 nľmaĩ insecta pľřfektľ, mľľľľ saľ ľřĩnľ dľne
 ye a ešitľ din rogoanľ, se ĩmpřeřňľ kľ seksľľľ
 čeľľ-ľ-aľľľ; femela ĩndatľ nľne oľľ mi ĩndatľ
 morľľ: 'mĩ-aľ řľřktľ misĩľnea ľorľ, Natsřa nľ
 maĩ are trebęřĩnľľ de dĩnũĩ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Zľňada mi mĩřakľľeľe eĩ.

Kĩndľ mĩnsnile se ĩntĩmľľ in toate zĩľeľe,
 nľ maĩ sintľ mĩnľnĩ, zĩče žnľ pľoveřľľ: ayeasta
 o pľstemľ anľika ľa zľňadľ. Kĩndľ žnľ ľķřľ a
 inčetatľ a eščita simľřřile noastre křpioase dľ-
 ne ľķřřřĩ nřoi, atsnčí ničĩ nľ maĩ este in sta-
 pe a ľksa atengĩľnea řĩndřřĩľorľľ noastre mi a
 pľřďtľ toľľ ĩntepesľľľ nentř noĩ; nľ maĩ este
 admirabĩľľ, nľ maĩ este mĩřakľľoľľ. Kľ toate
 ayeate mľte ľķřřřĩ foapte obĩčňľte, foapte
 kotidiene sintľ ľķřřřile čele maĩ admirabĩľe,
 mi mľte ľķřřřĩ karpĩ le kľľķľmľ in toate zĩ-
 ľeľe kľ ničĩoapereľe noastre, sintľ maĩ misterĩ-
 oase mi maĩ mĩřakľľoase de kitiľ aľte ľķřřřĩ
 karpĩ řapľ ni se ĩnľřĩľeazľ ľa o deňřľtare ma-
 ře mi nľmaĩ nentř foapte ľřĩnľ timnľ. Kĩndľ
 inčeniľd toamna, kade ĩntĩľař-datľ zľňadľ mi konĩĩ
 se bķřķřľ mi admĩřľ řľľĩ de zľňadľ karpĩ kadľ din
 čeřľ, ne kĩndľ oamenĩ adľľľ ničĩ nľ ľaľ in bľ-
 řare de seamľ, kitiľ de ľřĩnľ sintľ ĩnťřadevřľ
 ačeřtiľ oamenĩ adľľľ karpĩ mĩľľ kľ ačeřtiľ řľľĩ
 de zľňadľ sintľ plĩnĩ de misterĩ mĩřakľľoase

karpĩ ničĩ o ĩnčelenčĩľne omeneaskľ nľ ľe-a e-
 řľľĩkatľ nĩnľ akřmľ?

Zľňada n'are nentřľ toũĩ oamenĩľ ayeařmĩ
 valoapere; kľčĩ nentřľ poetľ zľňada este ĩmęřľ-
 ķľmĩntea de sľřęľtoapere a ĩeřňĩ, nentřľ ařřĩ-
 ķľľorľľľ pľřktĩkľ zľňada este pľotektľľľľ se-
 mĩnčelľľľ nľse in pľmĩntľ in toamna tpekľtiľ;
 nentřľ ľokřĩtorĩľ de demęřte in đřřile řřĩřřo-
 se, zľňada este kĩte o datľ žnľ demonľ ĩnřřozi-
 torľľ kare adľče moapte mi pľľľđĩře kĩndľ vine
 ĩnsouitľ kľ vĩntľ tare mi řeče (křĩvľľľľ), kĩndľ
 atsnčí mňňĩľ de zľňadľ ĩnřřoanľľ sate ĩnťreĩľ kľ
 ľokřĩtorĩľ ľorľľ sľb řľľmezile ľorľľ anľľľtoapere.
 Dar ľa ľokřĩtorĩľ de đřřĩ mňňoase zľňada este
 o mare ĩnkomoditate, kľčĩ se řľľľđemęte ne a-
 koneřĩšele kaseľorľľ mi ĩnaintea žmĩľorľľ mi
 řeřestřelľorľľ, mi amenĩnľľľ astľ-feľľ ka sľ spար-
 řľ kasa ĩnķĩzĩndľ-o de toate pľřĩľeľe, in kitiľ sľ
 nľ poatľ nĩmeneľ sľ eľľľ dĩnťřĩnsa; anoi ne
 vĩřřřĩľe ayeřtorľľ mňňĩľ ĩnľľľ se aľľ o zľňadľ
 eťeřňľ; řĩľ-kare atomľ de zľňadľ are akolo o

birstă ama de mare kîlă mi lămea, mi kîndă va veni primăvara, zăpada se va pogori din înălțimea muntilor la vale formîndă niște pămîci (avalanches) pedestabilă karî pe drămlă lorf sdroveskă oamenî mi animale, kase mi sate întrei, în fine, ori ce răsesc în drămlă lorf, în kîlă devine foarte sâpărtoare; apoi în țările polare pămîntă este akoperită kă grămezî de achestă pămberă îngîdată, în kîlă nișioră kăltoră să kăfîndă în asemenea grămezî mi nă poate să înainteze; dar mi în kasele oamenilor întră prin kăpățerele zămlor, se pămberă pe natărele lorf mi vatămă okîi mi plămîni lokșitorilor dăne la polări. Kîndă țeră polară se mikșorează țeva, atșni așele karî s'ă formată sșă în atmosferă, se lăneskă ză de altă mi formează niște stele mișî îngîdate mi foarte pegrăte în forma lor, avîndă mai totă de ză șeaze paze (ama: *).

Păsterea kreatoare a natărei nă e nișî o dată în penășă, sîz măkară mi iearna kîndă plantele s'ă desbrăkată de verdeața lorf, pară kă sîntă moarte, mi kîndă țeva mai mare parte de animale kadă într'ăni somnă letarșikă, mi neaktivă; Natăra e totă de ză aktivă. Să emișă într'o dimineată kîndă e țeră tare afară, să lăzmiș ză nișî de gră kare a rămasă pe kîmpă mi ne vomă îndreptîndă despre așeasta; adekă vedemă kă așeșă nișî este îngîdată, dar șîndăne mai bine o să vedemă kă e akoperită kă țelăde mișî kolșorate fără kă niște stele mișî, să kă sîre țrisnăre, mi toate așeșă țelăde, stele mi sîre sîntă totă de ză împresnate kîte 3, 6, 12, împresnîndăse în zăgră konstante de 60° să 120°. Eată o pegrăpitate admirabilă!

Mai nainte kiară kă 250 de ani, vestită astronomă Kepler, kare a răsîț leșle zăiversă, kare a deskoperită pegrăpitatea admirabilă în mișkărele korșilor țerășî, așeșă Kepler a observă kă fără de zăpadă, de mi aș fărămi de forme kîndă kadă, dar aș totă de ză forme pegrăre. Atșni însă nimenî n'ă bgrăț de seamă la așeșă împrețrare pînză în timpă nostă kăndă marinișă Anglesă Scoresby, kare întorkîndă-se din țările polare, zăde mersese nentă prîndea Balenelor, a adășă kă sine niște desemne de di-

ferite forme de zăpadă kare se află prin țările polare. În alățrata țără vedemă în țeră forma kristalină obișnă a fărălor de zăpadă dăne la noi (mărișă prin soare să okiană), dar împrețră așeșă forme se vđă zăle forme de kristale din zăpada polară dăne desemnele nămită Anglesă. Dar sate de forme de kristale ale zăpezî sîntă kănoskăte akămă. A fostă o glorie nentă știința noătră modernă kă a țerătată mi a răsîț mi în așeșă diverse forme ale zăpezî, o formă primitivă, din kare toate țele-ă-ale se țrășă, întokmaî kă mineralogă, vđîndă o neatră kristaliză în diferite forme, știe să deskopere kare este forma primitivă din kare se țrășă toate așeșă forme sekondare; ama dar a răsîț kă nentă kristalele zăpezî, forma primitivă este țea esagonală, adekă sîlă kă șeaze kolșări pegrăte mi ekșale.

Dar mirăkă zăpezî nă e nămai pegrăpitate forma loră sale kristaline, ți mi moldă dăne kare se formează așeșă kristale. Într'adețră la formarea kristalelor zăpezî nă nătemă asista; le răsîmă totă de ză rătă, fără kăte, dar kîndă observă kă mikroskopă în mișă formarea aloră kristale, vedemă adețratele mirăkă ale natărei! — În momentă dîntă nă vedemă în mikroskopă altă nișî de kîlă ză opizontă limpede mi transparentă, atșni fără e inkă limpede mi anosă, dar îndă opizontă pară kă a învătă, mi din toate năktele vedemă korșile bine limpede, avă vizibilă, fără kă o mare izșeală kătre ză năkășă prinșinală, șire a se împresna akolo mi a forma ză înțenă de kristală; așeșă proțesă de formare, țe nătemă să zăemă de kreăține ză korșă noă, se țrămează totă mereș; în fără-kare momentă kristală kare se formează akăm, arăț ale forme, mi ama țe o mășime de țranșitișă din formă în formă pînză kîndă așnă la forma sa finală mi perfekă; atșni țară ză penășă mare se înțășează în opizontă mikroskopă; lăkrarea kreăținei s'ă sfîșită, akămă e penășă, Sabă, kare bine dăne kreăține. Așeșă proțesă, pînză la ză țradă nătemă s'ă observă mi la țeamăre feșteloră noătre iearna kîndă e țeră afară. La înțenă vedemă nămai

ка о времѣ саѣ нехле пѣндѣсе не ѡамѣлѣ
 ѡмнеде, апоі інтр'ѡнѣ минстѣ пар' кѣ ѡнѣ нѣк-
 торѣ инвизінілѣ а desemnatѣ не ѡамѣлѣ о пѣдѣре
 де арборі де брадѣ ші кѣ о аксратегѣ адмі-
 рабілѣ!

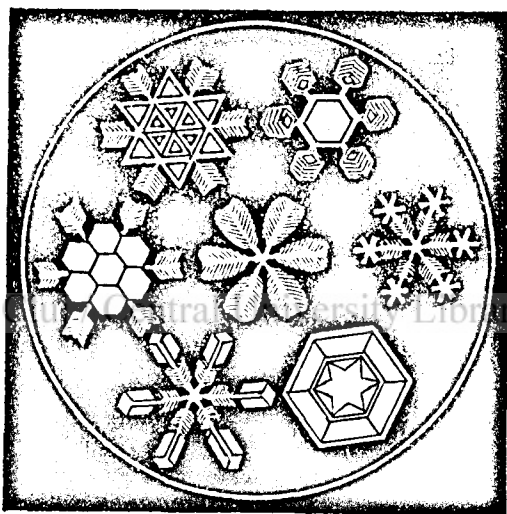
Апоі кіндѣ д'ачі інainte вомѣ vedeа о ві-
 желіе кѣ нінсоаре, кїте дїферїте мїшкѣрї, кїте
 комплікате прочесе креатїве нѣ не ва адѣче а-
 мїнте! Кіндѣ іеарна а інчетатѣ а лѣкпа нстепї-
 ле креатїве шї мїстепїоасе капї інвїсазѣ вара
 кїмплѣлѣ, капї даѣ сїмїлїрї ла атїтеа анїмале шї
 креатїре, атїторѣ планте, атѣнчї ачесте нстепї
 пластїче, адорпмїте ін domenѣлѣ organїкѣ (планте
 шї анїмале) се дештеантѣ ін domenѣлѣ inorga-
 нїкѣ (мінерале); гїеада мї

зѣпада нѣ е аморфїреа асї, чї дїн контра о лѣкпаре ноѣ а еї; кіндѣ ана інгіауѣ, ін-
 тїнде волѣмѣлѣ еї (де ачсеа крапѣ о стїкѣлѣ імплѣстѣ кѣ
 апѣ де кѣ сеара шї пѣст а-
 фарѣ іеарна нїнѣ дїмїнеа-
 да кіндѣ ана дїн інтр' а
 інгіеуатѣ), апоі опї че корнѣ
 інтїнзїндѣ-се дѣ ѡнѣ семнѣ
 ноѣ де нстепе шї де акїдї-
 не, дап нѣ нѣмаї стїкла, чї
 шї кїарѣ нелре марї шї
 стїнчї дїн маре, есте ін

старе гїада а ле снарїе кіндѣ се формеазѣ
 ін крѣплѣтїрїле лорѣ. Ін контра лѣнчї ѡенерале
 кѣ корнїрїле соїде рѣчїндѣсе, се мїсїморсазѣ,
 ана каре інгіеауѣ, дїн контра се інтїнде маї
 мѣлѣлѣ, фѣкїндѣ-се маї ѡшоарѣ шї іноатѣ neste
 ана флїдїлѣ! Шї аста а fostѣ о лѣкпаре прове-
 дїнцїалѣ: дака гїада арѣ шї fostѣ маї гїеа де
 кїтѣ ана флїдїлѣ, арѣ шї кѣзѣтѣ нїнѣ ла фсндѣрїле
 рїсїрїлорѣ, прїн ѣрмаре рїсїрїле челе маї марї
 шї челе маї адїнчї арѣ шї інгіеуатѣ нїнѣ ін фсндѣ,
 апої нїчї соареле де Ізліе н'арѣ шї нстѣтѣ атѣнчї
 сѣ ле дешгїеде. Апої че арѣ шї devenїтѣ пѣмін-
 тѣлѣ кѣ toate креацїонїле sale admirabile де оа-
 менї, де анїмале шї де планте, фѣрѣ апѣ флї-
 дїлѣ! Toate ачесте кѣалїтѣдї факѣ ка зѣпада сѣ
 фїз ѡнѣ fenomenѣлѣ натѣралѣ foarte imposantѣ, дап
 нѣ есте прїнтр'ачеаста вр'ѡнѣ лѣкпрѣ admirabilѣ,
 фрѣмосѣ шї мїракѣлосѣ, чї admiracїunea зѣпе-

зїї konsistѣ ін фїз-каре дїн atome саѣ флїдї де
 зѣпадѣ; аїчї сїнтѣ мїракѣле, аїчї мїстепїе: че
 есте ачестѣ флїгѣ де зѣпадѣ? де ѡнде вїне? ѡн-
 де шї кѣмѣ е нѣскѣтѣ?

Ѓнїї кѣрїндѣ даѣ ѡнѣ respnsѣлѣ ла інтребա-
 реа: де ѡнде вїне зѣпада? Еї зїкѣ, кѣ ѡнѣ кѣ-
 вїнтѣ кѣ дїн плоае се фаче іеарна зѣпадѣ. Аша
 есте, адекѣ кіндѣ інделенемѣлѣ кѣ ачестѣ respnsѣлѣ
 кѣ ін локѣлѣ плоїї каде іеарна зѣпадѣ дїн ат-
 мосферѣ (аерѣ); дап дакѣ інделече чїне-ва кѣ
 ачестѣ respnsѣлѣ, кѣ опї че нїкѣтѣрѣ де плоаїе
 іеарна інгіауѣ шї се скїмѣзѣ інтр'ѡнѣ флїгѣ де
 зѣпадѣ, ва гремї; кѣчї ка шї плоаеа вара аша
 шї зѣпада іеарна каде дрентѣ дїн нѣорї, ін-
 тр'ѡнѣ кѣвїнтѣ прекѣм авемѣ
 вара ін аерѣ нѣорї де плоае,
 ана авемѣ шї іеарна нѣорї
 де зѣпадѣ.

Флїдї де зѣпадѣ.

Пентѣ формареа зѣпеzeї
 ін аерѣ сїнтѣ чепїте ка кон-
 дїцїонїле челе маї нечесарїї
 ѡнѣ аерѣ рече каре сѣлѣлѣ
 інтр'о стратѣ де атмосферѣ
 інкѣркатѣ кѣ авѣрї де апѣ
 саѣ шї ѡнѣ аерѣ маї калдѣ;
 дап ѡмедѣ, каре сѣлѣлѣ ін-
 тр'о стратѣ де аерѣ рече шї
 секѣ. Прїнтр'ачеастѣ імпре-
 цїсаре пѣтемѣ сѣ не есплї-

кѣмѣ де че ла омѣлѣ де рїндѣ нінсоареа анѣн-
 цѣ опї інкѣлїзїреа аерѣлї саѣ моїнѣ, кіндѣ фс-
 sese нїнѣ ачї ѡнѣ ѡерѣ ѣскалѣ шї таре, саѣ кѣ
 анѣнцѣ фрїгѣ, кіндѣ а плоатѣ шї індатѣ інчене
 сѣ нїнѣгѣ. Інтр'адевѣрѣ тотѣ де ѡна ла формареа
 зѣпеzeї требе сѣ інтре о стратѣ нѣоѣ де аерѣ,
 фїз маї фрїгѣроасѣ, фїз маї кѣлѣдроасѣ інтре че-
 ле есїстанте нїнѣ акѣмѣ. Кіндѣ е ѡерѣ таре, а-
 тѣнчї нѣ се афлѣ авѣрї де апѣ ін атмосферѣ, прїн
 ѣрмаре нѣ поате сѣ нїнѣгѣ шї е сенїлѣ, апої
 нѣцїнї авѣрї де апѣ капї се гѣсескѣ атѣнчї ін
 атмосферѣ інгіауѣ шї формеазѣ ка нїште аче
 foarte мїчї саѣ ка пѣлѣбереа де нїкѣтѣрї foarte
 мїчї інгіеуате капї ле vedemѣ кїте о датѣ дїмї-
 неада лѣчїндѣ ін pazеле соарелї, пар' кѣ е о
 пѣлѣбере де diamantѣ писїнїлѣ ін аерѣ шї лѣчїндѣ
 де лѣмїна соарелї каре ле лѣмїнеазѣ. Ін цѣ-
 рїле пѣсе маї мѣлѣлѣ кїтре нордѣ, ачеастѣ пѣл-

bere îngreșat în aerș se împlește într'altă | rîșnat mi vîntul arșak akolo ačeste kristale
în kîț aerul par' kș se împle kș o ploae în- | miș de rîșat în fața oamenilorș.

Indostanul saș India orientală a Marei-Britaniei.

Indostanul saș India orientală, ačeastă țară kare e akșmă baza țereii Angliei; ačeastă peninsulă d'o țării ka a Europei, unde per- năl veșetale și animală aș prodșș obiektele țele mai preșite saș țele mai mirakuloase; unde lokșesș sște de milioane de oameni ad- naș di- diferite țase și relișii mai din toate țerșile țmîntulăi în kîț Indostanul seamănt kș șnș Bazarș (șprș) imensș, unde totș țenșul șmanș șmî dș șnș rendez-vous supre a se îmbo- gșdi de prodșktele preșioase karî țmîntulă pro- kșrș akolo oamenilorș; ačeastă țară a fostș țmăț țimș țoapte țșinș kșnoskăț în rapor- țulă politikș și socială nentș Europei, și tok- mai în sekolulă nostrș șnî din voiașiori, mai kș seamă Anglesii aș înčenșă a ridika vșlulă misteriosș kare a akșperitș ačeastă țară fabu- loasș, plînt de monstrșositșii fșice, politice și sociale. În anulă țreștă a eșitș în țer- mania o karte țoapte interesantș desupre nonșlă, relișii și stșri sociale în Indostanș, komșș de șnș voiașiorș respșctabilș, D. Graul, di- rektorulă misișnei Eșanșelice din Linska. Noi vomș konia aiș nentș lektorșii nostrșii kite-va din țăținșle ačestși onș.

Desupre sekta Parsilorș din India, țice D. Graul: Parsii saș adopotorii fokșlăi, ačestii oameni țeșșii din Pepsia și Arabia în Indo- stanș în sekolulă ală 7-lea, țormeazș akșmș o kastă de oameni țogașii și țsternișii în Bombai (kanitala Indo-Britanică); șnî sîntș samsari și aș kșntiratș kanitale mari printș ačeastă okșna- țșne. Amș fostș, țice eșlș, invităț la șnș Parsș țogaș. Otelulă lăi era somțșosș, plînt de lșkșș ka otelșle lorșilorș din Londra; la masș amș vșzștș kș n'a nșșă țina ne o vșkatș kare se află într'o țarfșrie de țorșelanș, niș n'a țșinș kș țina țoalș țaxarșlă kș șampanșea, kșș țorșelanșlă și stikla sîntș țkște prin lș- kșrea fokșlăi, apoi șnș Parsș relișiosș nș țre- șșe sș țiiș în ținș obiekte lșkșrate prin fokș,

divinitate sa. De ačeea a învelitș țaxarșlă de stiklă într'o țșnș de țmășe și ama a vștș. Zioa Parsii adoreazș țoarele și noantea țșna și stelșle; țar kîndș seara întrș în kastă și vede lamșa aprîntș, se înkîntș la țlăkșra lam- pei. Kîndș țorș, atșnș adșntș kșrșșrie lorș într'șnș țșrș kare n'are akșperitș, ți e des- kisș șșșș, akolo le denșntș ka sș țitș mînkate de țasere țșntșoare, kșș țikș eș: sîntș țm- mîntulăi e sakș și nș țreșșe mîntitș kș șnș kadaverș în țșțrețitșne, de ačeea nș țngroantș ne țorșii lorș. — Le plățe sș kîntșie țșlăi țanî, țar sîntș și țoapte liberali. Șnșlă anșme Jamatchi a dșrșitș diferitelorș șkoale și ate așezșmînte țșlăe în India, aproape o țșmțate milionș de țalșeni. Reșina Viktoriia l'a nșșitș, dșrentș țșșșțire, kavalereș ală șnș ordîntș stîmatș.

Desupre kastele (țreute de oameni) Indie- nilorș, țice akșorșlă: aș țșmasș și akșmș țr- me de țrei kaste antice ale Indienilorș, adekș Bramini (țodșii saș țonî), Kșuatșia (șoldari) și Șșdșra (plășari). Șnș Braminș este țrivitș la eș ka „șnș Dșmnezeș ne țmîntă.“ Eșlș țre- șșe sș țșșere o țșlăime de țeremonii reli- țșioase ka sș țșmîntș totș de țna „kșratș“ și „nemîntitș.“ Kîndș șnș Șșdșra se apronșe de dînsulă la 6 țamș, se șokotește mîntitș; ase- menea și kîndș o țemea kare are șorokș și s'aproniatș de dînsulă la 12 țamș; apoi kîndș șnș Paria (șklavș) s'a aproniatș de dînsulă la 64 de țamș, earș l-a mîntitș; kiarș și apron- șereea Eșropenilorș mîntșente atmosferă în ka- re țrește șnș Braminș. De ačeea țarș vîntș din lokșrie lorș țetșase la Bombai unde e a- dșntșțrș de toate țelșrie de oameni; înșș Bra- minii țogașii kîndș vîntș akolo, țrîmitș înainte le ne șerșitorii lorș karî stîrșț ne țlățț ka sș se abăț din dșrșmș ori ține va fi, kșș șnș Bra- binș e sș țreakș și sș nș se mîntșeakș. La kasta Braminilorș țșșimș șnș țelș de maiorăț,

прекъм се гъсеште пентрѣ поблещѣ ин зпеле църї
Европене; адекъ нѣмаї фикъ челѣ маї mare
поате съ се інсоаре, не кіндѣ чеї—1—алці тръ-
ескѣ кѣ femeie лорѣ ин конкъвнатѣ ши конїї
лорѣ нѣ сінтѣ лецитимї. Дар врїндѣ а имїедека
ка Braminѣлѣ съ нѣ факъ мѣлїї конїї, де ачעה
дѣне леце, дѣлчעהа именечлї се мърїиеште ла
Braminѣ нѣмаї пентрѣ чїнчї зїле (саѣ маї вїне
чїнчї понцї) динїїѣ; інсѣ ачעהстѣ леце нѣ е об-
серватѣ претѣлїденї. Лецїле Braminїлорѣ ши ин
але нѣукте нѣ сінтѣ favorabile пентрѣ damele
Braminїлорѣ; кѣчї, кіндѣ знѣ Braminѣ моаре,
вѣдѣва ремастѣ требѣ арстѣ де вїт ин фокѣ, кѣ
skonѣ ка съ нѣ се мърїте кѣ знѣ алтѣ „mїнжїтѣ“;
інсѣ гѣвернѣлѣ Indo-Britanїкѣ а стрїкатѣ ин цър-
їле Indiene де сѣѣ domnia sa, ачעהстѣ леце
omѣчїдѣ. Braminїї аї ши знѣ алтѣ привїлециѣ кѣ-
piosѣ, адекъ, кіндѣ знѣ Braminѣ вїне ка mosa-
firѣ ин kasa знѣ алтѣ Indianѣ d'o алтѣ kастѣ, фїѣ
soldatѣ, фїѣ meserїамѣ, фїѣ пѣггарѣ, атѣнчї нѣ
нѣмаї кѣ требѣ съ фїѣ traktatѣ кѣ тоатѣ оснїтали-
tatea черѣстѣ, дар ши ачעהстѣ оснїталїтате се інтин-
де ши аснїра носесїснїї femeїї стѣнїнѣлї оснї-
талїерѣ; де ачעהа ин фїѣ—каре кастѣ де Indianѣ
се алтѣ знѣ пахарѣ де металѣ деосерїтѣ пентрѣ
Braminїї, не каре нїмעהа нѣ поате съ нѣїтѣ мї-
на ка съ нѣлѣ мїнжескѣ, ши се алтѣ ин ка-
мерѣ о деосерїтѣ поартѣ аскѣнстѣ prin каре кон-
вївѣлѣ Braminѣ мерѣе поантеа а се вѣкѣра де
ачестѣ дрентѣ оснїталїерѣ кѣpiosѣ. Кіндѣ чїне—ва
ворѣеште кѣ знѣ Braminѣ, требѣ стѣлѣ інфїлѣ-
зе: „Domnia noastrѣ, сакрїле, прїмїле!“ Дѣ-
не леце, Braminїї нѣ требѣ съ мѣнїнчѣ пеште,
інсѣ нѣ преа обсервечѣ ачעהстѣ леце ши мѣ-
нїнкѣ пеште де mare сѣѣ нѣмїре де „лергме
де mare,“ сінтѣ ши ин ѣенере foarte мїнкѣчїошї
ши фїкошї, ши аѣ ши знѣ проверѣѣ каре зїче:
„bate—мѣ не суїнаре еарѣ нѣ не вѣртѣ.“

Din antika kастѣ а soldaцїлорѣ (ktechatrija)
саѣ кавалерї повїлї, пѣцїнї се гѣсескѣ акѣмѣ,
кѣчї Рецїї де маї nainte карїї аѣ fostѣ канїї а-
честей касте s'aѣ „mїнжїтѣ“ кѣ femeїї din kастеле
inferїoare ши а стрїкатѣ „сїнцеле повїлѣ“ алтѣ
ачестей касте. Еї аѣ ши акѣмѣ привїлециѣлѣ d'a
се артїа інантеа Рецелїї кѣ о панѣ нѣсѣ ин тѣр-
банѣ не канѣ. Інсѣ акѣмѣ нѣ маї сінтѣ soldaцїї,
чї се окѣнѣ кѣ фелѣрїмї де окѣпацїснїї teknїче.

Чѣа маї mare parte а цїсваерцїїлорѣ voraцїї In-
dienїї, сінтѣ де ачעהстѣ kастѣ. Дар маї nainte,
ачעהстѣ kастѣ а fostѣ komнѣстѣ де soldaцїї
foarte кѣрацїошї. Кіндѣ Portѣuezїї аѣ венїтѣ ин
India, ї—аѣ гѣсїтѣ інкѣ ин нѣтереа лорѣ. Копї-
лѣлѣ де ла вїрста де манте анї а fostѣ сїмїтѣ съ
інвече ка съ се батѣ кѣ sabia; дѣне че а аѣнѣсѣ
ла о вїрстѣ чева інантеатѣ, а fostѣ нѣсїтѣ кавалерѣ.
Ла ачעהстѣ nomїнацїснїе solemnелѣ де кѣ-
тре шѣфлѣлѣ kастей ин нѣвїлїкѣ, шѣфлѣлѣ зїчѣа тїнѣ-
рѣлїї кавалерѣ: „съ протѣцїї не Braminїї ши ва-
челе“ (asta інsemна съ протѣгѣ kаста Bramin-
їлорѣ ши kаста пѣггарїлорѣ). Еї мерѣеа кѣ пе-
леа гоалѣ ин рѣсвоїѣ ши а fostѣ foarte аѣерїї ши
ла арѣнкѣтѣра де ланчѣ інанте ши індѣртѣлѣ, аѣ
fostѣ ши foarte кѣрацїошї ши foarte fidelї шѣф-
лорѣ лорѣ. Кіндѣ морѣ, авереа лорѣ рѣмїне
ши акѣмѣ не сенма вѣдѣвѣї саѣ сѣропей челеї
маї марї каре сїнгѣртѣ цїне kasa. Інсѣ ачестѣ
обїчейѣ а fostѣ kassa де о demoralїзацїснїе ма-
ре ла ачесте kасте; кѣчї fata знѣї Шатрїа їнїї
sokotemте d'o оноаре mare кіндѣ знѣ тїнѣрѣ
Braminѣлѣ вїне ла дїнса ши о іеа де конкъвїнѣ.
Дар се інтїмїлѣ кѣ маї мѣлїї Braminїї тїнерїї
факѣ кѣрте знѣї асеменеа fete, ши фѣрѣ инvidia
знѣїа кѣтре алѣлѣ, се вѣкѣртѣ тоцї де „amїчעהа“
ей. Інсѣ знѣлѣ її дѣ імѣрѣкѣмїнте, алтѣлѣ пар-
фѣмерїе. Ачעהстѣ полиандрїе (адекъ ка о femeє
съ аїѣѣ маї мѣлїї вѣрѣацїї), formeазѣ о леце
socialѣ ин зпеле църїї але Indїей—orientale.

Este кѣpiosѣ а vedea кѣмѣ прївескѣ Indїан-
нїї не Европенїї стѣїнїї де аколо. Еї зїкѣ: Ев-
ропенїї аѣ емїтѣ дїн маїмѣѣе карїї аѣ сѣрmatѣ
не zeitatea Брѣма ин кѣрѣсѣл лѣї трїсмфалѣ ла
інсѣла Ceylon кіндѣ а нїмїчїтѣ нїште monstїрї
semi—ѣмане че се афла аколо; апоїї маїмѣѣеле
ачестеа, імпрѣснїндѣсѣ кѣ вѣдѣвеле monstїрїлорѣ
omorїцїї аѣ prodѣсѣ Европей! Еатѣ о оріцїїне
стрѣлѣчїтѣ каре не даѣ Indїенїї ноѣ Европенїї-
лорѣ. Еї нѣмескѣ не Европенїї „пѣлѣрїї potѣн-
де“ ши—ї імпартѣ ин дїфепїте kасте. Kаста дїн-
тїїї о formeазѣ Portѣuezїїї, а 2—а Франчезїїї,
а 3—а Англезїїї ши чеа d'a 4—а (чеа маї пѣ-
цїнѣ стїматѣ) formeазѣ Оландезїїї.

Ла знѣ gradѣ аша де inferїорѣ ин чївїлї-
зацїснїе ши ин десволтареа інцеленцїалѣ, нѣ тре-
вѣ съ не мїрѣмѣ кѣ допѣлѣлѣ Indianѣ е плїнѣ

de nimte преждѣкѣдѣи foarte абсърде, маї кѣ seamъ în kestisni de reliѣie mi ideї despre divinitate. Аша дар, зиче D. Graul, în орашкѣлѣ Bombaї ла класеле inferioare toate divinitѣдѣле sintъ prinѣine реле; орѣ че zeitate, în имаѣинаѣиснеа лорѣ а devenitъ знѣ diabolѣ. Теривилъ este дѣне имаѣинареа лорѣ divinitatea попѣдѣи, каре 'шї—о имаѣинѣ авїндѣ знѣ кїнѣ ка алѣ знѣи mistреѣдѣ (поркѣ сълватїкѣ), шї мергїндѣ кѣларе поантеа пе знѣ тїрѣ, vizitїндѣ чїмитїрїеле оаменилорѣ. Ачестї monstre иї плаче маї кѣ seamъ victime змане. Ачестѣ idee синѣроасѣ а гѣкѣтѣ кѣ релиѣиснеа Indienilorѣ ле—а komandatъ а се sakrifika интр'знѣ modѣ foarte крѣдѣ спре gloria zeitѣдѣлорѣ лорѣ. Аша авеа знѣ обїчеїѣ кѣ о datъ пе анѣ адзчеа în trїзмѣсї имаѣїгеа д-неї zeitѣдѣи нѣсmitъ *Kriuna* (саѣ domнѣлѣ челѣ тїнѣрѣ алѣ лѣмеї) пе знѣ карѣ foarte греѣ каре мерѣеа foarte исте, шї datorїа kredїнѣїошїлорѣ ера а се арѣнка сѣв пїчїоареле каллорѣ ачестї карѣ, ка оаселе лорѣ сѣ фїз sdробїте сѣв роателе ачестї карѣ! Гѣвернѣлѣ Англесѣ а ridїkatъ акѣмѣ кѣ сила шї ачестѣ обїчеїѣ варѣарѣ.

Eatz шї о алѣ anecdote interpesantъ каре аратъ градѣлѣ ignoranѣї челеї оарѣ ла ачестѣ naѣisne derpadatъ. În орашкѣлѣ Serѣр, зиче

astorѣлѣ, în timpѣлѣ холерїї s'a арѣtatъ о datъ în пїаѣа пѣвлїкѣ о femее каре а zїsѣ кѣ ea este холера în persoанѣ; ера кѣ пелеа гоалѣ, зѣгрѣвїтѣ кѣ колорї рошїї шї галѣсне, преѣзм зѣгрѣвескѣ аѣоло кадавереле оаменилорѣ. Înтр'о мїнѣ ѣїнеа о sabїе skoasѣ шї în мїна чеа—л—алѣ знѣ vasѣ пїнѣ де fokѣ; înainteа еї мерѣеа bande de мѣзиканѣї карї гѣчеа знѣ sgromotъ inferналѣ; дар în зрма еї s'аѣ възѣтѣ знѣ рїндѣ mare de каре гоале, кѣчї пе орї че кѣрѣшѣ каре гѣсїа пе дрѣмѣ иї порѣнѣїа а о зрма, шї елѣ де снаїмѣ а зрmat'о. Аша дар ѣїнеа о прочесїсне în totъ орашкѣлѣ, amenїнѣа пе орї ѣїне авеа о indoїалѣ în identitatea еї кѣ холера, а'лѣ omorї шї а'ї арѣнка кадаверѣлѣ лѣї în знеле дїн кареле каре о зрма. Toatъ поплѣаѣїснеа ачестї орашѣ mare а fostъ копрїнсѣ де снаїмѣ, шї нїмenea нѣ кѣтеза а се опѣне, пїнѣ кїндѣ амплїоїаѣї гѣвернѣлѣ Англесѣ аѣ индрѣснїтѣ а шї sventїкѣ кѣтре ачестѣ холерѣ vizївїл în formѣ де о fѣрїе femееаскѣ, а лѣat'о шї а inkїs'о; атѣнѣ снаїма шї desperareа орѣшанилорѣ а інѣetatъ. Eatz în че градѣ де nenорoѣїре шї де desarmare în kontra тѣлорѣ, адзче ignoranѣа шї преждїкѣдѣїе челе оарѣ але д-неї naѣisni!

КОМѢНИКАѣИѢНИ ПИТИНѣИѣИЧЕ МИѣИ.

Pemeziї (doktorїї) sksmne în seksлеле de mizлокѣ. În seksлеле de mizлокѣ, medїчїї авеа знѣ обїчеїѣ де да pemeziї foarte sksmne фѣкѣте де асрѣ, де петре преѣїоасе шї де мѣргѣрїтаре; о преждїкатѣ ѣенералѣ ера атѣнѣ кѣ ачесте обїекте sksmне аѣ нимте пѣтерї misterїоасе а їнвїа корпѣлѣ о мѣлѣї слѣбїтѣ. Аша, зїкѣ kronїкарїї, кѣ medїкѣлѣ Leonard Thurneisser (1596) а вїндѣтѣ стїкле мїчї кѣ пїкѣтѣрї, дїн каре фїз-каре kosta 30 де галѣенї. Апої кїндѣ în анѣлѣ 1534 Папа Clїment VII а fostъ

волнавѣ, 'ї-а datъ де а възѣтѣ пѣлѣере фѣкѣтѣ де петре преѣїоасе, де мѣргѣрїтаре шї де diamante каре пѣлѣере datъ în пѣѣїне зїле, а kostatъ 3000 де галѣенї! Апої аѣ шї зрmatъ зече зїле кѣ astѣ-felѣ де пѣлѣере, дїндѣ кїте о datъ о пѣлѣере каре синѣрѣ а kostatъ пїнѣ ла 3000 де галѣенї. În зече зїле кїтѣ а ѣїнѣтѣ кѣра ачеста, Папа Klїment а їнрїїтѣ пѣлѣере де diamante шї де мѣргѣрїтаре, авїндѣ о валоаре де патрѣ-зечї де мїї де галѣенї! Че треабѣ възѣ петрѣ snїдерїї де атѣнѣ!